

Hoe groei die Ekonomie van 'n Streek?

'n Eenvoudige skattingsmetode uit sensussyfers
deur

D. Page, Departement van
Stads- en Streeksbeplanning,
Universiteit van Stellenbosch.

Volgens die beplanningsideologie word daar gewoonlik gestreef na 'n gelykmatige ontwikkeling van al die sosio-ekonomiese streke van die land. Dit beteken dat daar in elkeen van die 38 ontwikkelingsstreke gemik behoort te word na die skepping van werkgeleenthede in al die produksietakke sodat elke streek sou neig na die gemiddelde van die nasionale produksiepatroon.

Soos welbekend volg ekonomiese ontwikkeling normaalweg 'n vaste patroon van oorskakeling tussen produksietakke in die proses van rypwording. Landbou as die eerste fase van ontwikkeling word geleidelik aangevul deur fabriekswese en die ander produksietakke. Die uitbouing van die landbou en mynbou vereis dienste waaronder paaie, spoorlyne, waterskemas ens. Deur hierdie konstruksieprogramme kom ook die ander sektore by, naamlik vervoer, handel en finansies, administrasie en professionele dienste.

In normale ontwikkeling is daar dus 'n gedurige proses van verskuiwing uit die landbou na die vervoerwese en na die handel en finansies, ontwikkelings- en ander dienste.

Hierdie mate van rypwording deur verskuiwing na meer gevorderde werkgeleenthede word gemeet aan die aantal werkers in elkeen van die sektore. Om 'n vergelyking te kan maak met ander streke of met die nasionale ekonomie is dit maklikste om die aantal werkers in 'n produksietak as 'n persentasie van die totale indiensneming uit te druk en dit met die nasionale persentasie in daardie produksietak te vergelyk. Dit word so getoon in Tabel 1.

Dikwels is dit ook nodig om te bepaal of 'n streek besig is om in te haal op sy agterstand. Die tweede tabel toon hoe so 'n meting gedoen kan word deur die skuiwing van die indiensneming tussen twee sensusjare te vergelyk met die nasionale verskuiwing. Tabel 2 toon so 'n analise vir Streek 3 tussen 1960 en 1970.

In kolom 2 word getoon hoeveel die nasionale indiensneming geskuif het in elke produksietak. So het daar 'n uitwaartse verskuiwing van 4,6% uit die landbou plaasgevind met 'n 2,28% toename in die fabriekswese en 4,44% in die handel.

TABEL 1 VERSPREIDING VAN WERKGELEENTHEDE IN STREEK 3 IN 1970
(Bantoesyfers nie beskikbaar nie, uitresult)

PRODUKSJETAK	STREEK 3		NASIONAAL %	INDIENS- NEMING
	AANTAL WERKERS	% VAN TOTAAL		
Landbou	10 598	33,5	9,0	3,7
Mynbou	186	0,59	2,85	0,2
Fabriekswese	3 893	12,33	20,61	0,6
Konstruksie	1 956	6,2	7,33	0,8
Vervoer	1 537	4,9	8,0	0,6
Elektr., gas	65	0,21	0,70	0,3
Handel, Finansies	3 818	12,1	22,4	0,5
Dienste	7 348	23,3	20,5	1,1
Werkloos	2 169	6,9	8,5	0,8
Totaal ekono- mies aktief	31 570	31,6% van totaal	2 273 100	55,7%
Totale be- volking	100 580		6 366 110	

Tabel 1 toon die indiensneming in die verskeie produksietakke in die Benede Bergrivier (Streek 3) soos dit was in 1970. Die indiensneming in elke tak word gegee as 'n persentasie van die totale aantal werkers in al die produksietakke. In dieselfde tabel word ook die indiensneming gegee vir die hele land. 'n Vergelyking tussen die twee toon dat die Benede Bergrivier in 1970 nog ver onderkant die nasionale peil was. In die fabriekswese was die indiensneming proporsioneel slegs 60% soveel as in die nasionale indiensname en so was feitlik alle produksietakke in die sekondêre en tersiêre sektore onderontwikkel.

Veronderstel dieselfde mate van verskuiwing het plaasgevind in Streek 3. Dan sou die persentasie indiensneming in elke produksietak gewees het soos in kolom 5 aangetoon en hieruit sou bereken kon word wat die indiensneming sou moes gewees het in elke produksietak in 1970 vir dieselfde koers van rypwording as die nasionale ekonomie. Dit word gegee in kolom 4. Kolom 6 wys egter die werklike indiensneming vir Streek 3 in 1970. En so word gesien in kolom 7 dat Streek 3 inderdaad besig was om in te haal op die nasionale ekonomie. Oor die 3000 werknemers meer as wat nodig was het uit die

TABEL 2 SEKTORALE VERSKUIWING IN STREEK 3 TUSSEN 1960 EN 1970

PRODUKSJETAK (1)	NASIONALE VER- SKUIWING IN IN- DIENSNEMING TUSSEN 1960 EN 1970 (2)	STREEK 3			WERKLIKE INDIENS- NEMING IN 1970 (6)	WINS OF VERLIES (7)
		1960 (3)	VOORSIËL VIR 1970 (4)	1970 (5)		
Landbou	- 0,80%	10 598	12 610	38,27	10 598	- 3047
Mynbou	+ 0,80%	186	210	0,59	186	+ 396
Fabriekswese	+ 2,28%	1 942	3 223	9,04	3 893	+ 670
Konstruksie	+ 1,07%	1 500	2 367	6,64	1 956	+ 41
Elektrisiteit	- 0,04%	50	60	0,17	60	0
Handel	+ 4,44%	2 756	5 000	14,84	3 818	+ 1188
Vervoer	+ 0,56%	939	1 306	3,83	1 537	+ 171
Dienste	+ 2,88%	7 067	7 748	21,73	7 348	+ 400
Werkloos	- 0,00	1 374	2 449	6,87	2 169	+ 280
Ekono. aktief	+ 1,24%	23 716	31 654	34,5	31 170	+ 4084
Totale be- volking	+ 1,25% 1,5% toename	82 291	103 407		100 580	+ 2827

landbou verdwyn, terwyl daar in die fabriek en myne meer as 1000 werkers toegetree het bo die nasionale verwagting.

Ontwikkeling en nuwe werkgeleenthede trek ook immigrante van buite die streek. Dit is dus ook belangrik om te sien of daar mense na Streek 3 migreer het in die sensustydperk. In kolom 7 word gesien dat daar amper 3000 mense uit die streek migreer het na buite, gemeet teen die nasionale groeikoers van 25,66% tussen 1960 en 1970.

Dit beteken dat die Benede Bergrivier eintlik tussen 1960 en 1970 nie gegroei het nie, maar werkers, en dus inkomste, verloor het hoofsaaklik uit die landbou. Ander ontledings elders toon dat daar tussen 1960 en 1970 baie Kleurlinge uit die platteland van Streek 3 migreer het na die Kaapse metropool.

Die werklike toets vir die geslaagdheid van die ontwikkelingsprogramme in Saldanha sal eers uitgevoer kan word met die sensus van 1980 wanneer 'n soortgelyke meting toegepas kan word.

Verwysing:

Perloff, Dunn, Lampard and North: *Regions, resources and economic growth. Resources for the future.* John Hopkins Press Baltimore pp 73-77.
